

Kvinnoproblemet

Ja, den rubriken är inte föråldrad och utsliten, det framgick av den debatt som Dagens Nyheter för några dagar sedan anordnade och som refererades i gårdagens tidning. Det är fortfarande mannen som styr och organiserar samhället, framhöll inledaren fru Brita Åkerman; kvinnan är till stor del hänvisad till omvårdnad av privatpersoner, vare sig det gäller barn eller äkta män eller sjuka eller vanliga chefer. Och i det väsentliga tycks de övriga debattörerna ha instämt i denna karaktäristik. Det finns ett kvinnligt missnöje, kvinnliga krav och kvinnliga förhoppningar; det är orimligt att tala om mannafrågan, men rimligt att tala om kvinnofrågan.

Under rösträttsstriderna sades många vackra och starkt kända ord om de stora insatser kvinnorna skulle göra i samhällslivet. Dessa föreställningar framstår nu som högst överdrivna, fastslog fru Mia Leche Löfgren, som har erfarenheter från genombrottstiden. Kvinnorna har röstat ungefär som männen i samma sociala skikt, även om den kvinnliga rösträtten här som på andra håll kan antas ha i någon mån verkat i konservativ riktning. I politiska och kommunala representationer har kvinnorna stannat i en obetydlig minoritet, och endast i ett par fall har kvinnor kommit in i regeringen. Mest slående är måhända att de kvinnor som varit politiskt verksamma knappast gjort några särpräglade samlade insatser; antagligen har de inte varit männen underlägsna, men deras hållning har varit lika partibestämd som männens. Med allt detta är emellertid inte sagt att kvinnorösträtten varit utan värde; efter all sannolikhet har kvinnornas inflytande ökat genom rösträtten på det sätt att alla partier och organisationer blivit mera känsliga för de nya väljarnas önsknings. Inom förvaltningen och näringslivet har kvinnorna med få undantag ställningar av utpräglat underordnad art.

Varför? Förvisso är det, som fru Åkerman sade, inte fråga om någon manlig sammansvärjning. I vissa fall är man ivrig att få kvinnor med; om en radiodiskussion skall anordnas eller en valsedel sättas ihop, efterlyses gärna ett kvinnligt namn, det anses korrekt och tillika lösnande att uppmuntra den kvinnliga hälften av befolkningen på detta sätt. Men nog finns det också på många håll en hemlig, nästan omedveten motvilja mot att släppa fram kvinnor. Man har inte samma känsla av att en kvinna kan göra

anspråk på en plats eller på ett avancemang som när det gäller män. I ett samhälle där trots allt karlarna dominerar är det något inte helt naturligt, helt självfallet att tillämpa duglighetskravet utan varje reservation. Då därför, särskilt inom politiken, tanken framförs att kvinnorna bör vara representerade i viss omfattning, är kravet inte alldeles absurt. Svaret att man skall gå efter kompetens och alltså inte tänka på könet lider av svagheten att man i praktiken ofta änkar på könet, men så att män föredras.

Felet är inte bara männens. Vi har säkert alla mött situationen att en manlig chef under sig har en eller flera kvinnor som belåtet och tacksamt utfört det huvudsakliga arbetet. Mannen har ansvaret, heter det, vilket — som så ofta då det talas om ansvar — är ett nästan meningslöst honnörsuttryck. Men kvinnorna reagerar som sagt inte; att förhållandet man—kvinna skall vara något i stil med husbonde och tjänare accepteras av båda parterna.

Enligt 1950 års undersökning finns — utanför jordbruket, där beräkningar är besvärliga — 672.000 yrkesarbetande kvinnor av 1,9 miljoner kvinnor över 15 år. Av de ogifta är nära 80 procent yrkesarbetare (437.000 av 567.000), av de gifta endast 15 procent (179.000 av 1,2 miljoner); vi utelämnar här den lilla gruppen "företagsgifta". Att de gifta behövs och vill arbeta yrkesmässigt i större utsträckning underströks av en rad talare i debatten, särskilt av Husmodersförbundets representant, fru Engström. Man pekade på en rad åtgärder som skulle verka bra på den punkten: särskilda möjligheter till utbildning och omskolning av äldre kvinnor, reform av bestämmelserna om sameskattning, inrättande av deltidstjänster. Inte minst denna sistnämnda åtgärd skulle vara av utomordentlig betydelse. Det har sagts att administrationskostnaderna ökas genom en sådan anordning; å andra sidan bör arbetsprestationen per tidsenhet i regel bli något större vid halvtidstjänstgöring.

Det talades mycket om kvinnans egentliga "väsen" under kvällen. Några hävdade att kvinnorna är mänskligare, mera hemkära, "pyssligare" än männen. Det är lätt att bygga sådana generalisationer på falsk grund, att se biologiska anlag i vad som blott är tradition inom en viss kulturkrets. Margaret Mead och andra forskare har sökt visa att miljö är alldeles avgörande i sådana sam-

manhang, att kvinnor likaväl kan göras arga och hårda som ömma och veka. Men man rör sig här på ytterst osäkra områden; sociologen professor Segerstedt ville framför allt betona att man just inte vet någonting. Detsamma gäller den i debatten berörda frågan om manlig och kvinnlig ungdoms sexuella inställning. Så mycket lär dock här ha utretts att den frigjordhet som blivit mera utbredd under senare år inte kan antas ha stärkt och förbättrat kvinnans ställning.

Med glädjande energi talades i debatten om nödvändigheten att tänka på mera trivsel, mera lycka och inte bara se framsteget från standardhöjningens synpunkt. Det gäller både män

och kvinnor, men i vår situation främst kvinnorna; det skulle inte gärna vara tänkbart att ett antal män talade om mannens svårigheter och önskingar på samma sätt som de kvinnliga debattörerna vittnade om behovet av en förändring i kvinnans ställning. Då riksdagsledamoten fru Nancy Eriksson föreslog en kommitté för att utreda hela saken gav hon uttryck åt den allmänna känslan av att något bör göras i stor stil, men att man inte riktigt vet i vilken riktning man bör gå. Vad som främst behövs är ökad klarhet om värderingar, attityder, vanor och egenskaper. Lågg ned några miljoner på sådan forskning, så kan vi börja debatten på fastare grund!